DE STOOMTRAM NAAR HET LAWAGEBIED EN ANDERE SURINAAMSCH E AANGELEGENHEDEN.

Regeering en Volksvertegenwoordiging zijn in de gelegenheid door eene daad te bewijzen dat zij inderdaad aan Suriname een goed hart toedragen, inderdaad de ontwikkeling dier kolonie wenschen.

Men weet dat aan de in 1897 opgerichte Maatschappij „Suriname“ (waarvan o. a. sprake was in „de Economist“ van November 1898, p. 820) op zeer voordeelige voorwaarden concessie is verleend tot het exploreeren, ontginnen en exploiteeren van zeer uitgebreide terreinen in de landstreek tusschen de Suriname- en Marowijne-rivieren op voorwaarde dat zij een tramweg daarheen zou aanleggen.

In het dichtbevolkte Europa worden spoor- en tramwegen aangelegd tot bevordering en vergemakkelijking van het verkeer. In Suriname begreep men het Amerikaansche stelsel te moeten volgen en een tramweg naar en door een weinig bevolkt en nog onontgonnen, van communicatiewegen verstoken gebied te moeten aanleggen ten einde dit tot ontginning te kunnen brengen en bevolking daarheen te lokken:

De Maatschappij „Suriname“ begreep zoo goed dat, behalve het instellen van een mijnbouwkundig onderzoek, het traceeren van een tram tot haar eerste taak behoorde, dat zij zich al spoedig tot de Regeering wendde met verzoek haar daarbij den noodig geachten steun te willen verleen. Aangezien de arbeid tusschen de keerkringen moest geschieden, achtte zij het wenschelijk, zoo zegt zij op p. 9 van haar eerste, den 25 Mei 1899 uitgebracht Jaarverslag (waaruit veel is overgenomen in de nummers 70—75 van het blad „Onze West“ van 1899,) dat „ten behoeve van het tramwegtracé gebruik gemaakt werd

van Indische ingenieurs, die met het werken in de tropische wouden vertrouwd en tegen de nadeelige invloeden van het klimaat bestand waren.» Zij vond de Regeering alhier en in Ned.-Indië tot medewerking bereid, en de ingenieurs van den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken in Ned. Oost-Indië Grinvis Plaat en Strenguaerts werden ter harer beschikking gesteld. Met de commissieleden voor het geologisch onderzoek vertrokken die ingenieurs den 15 December 1897 naar Paramaribo. Ten spoedigste werd met de onderzoekingen een aanvang gemaakt en het eerste, tot ultimo December 1898 loopende Jaarverslag kon, speciaal wat het tracé van den aan te leggen tramweg betreft, reeds heel wat van de verkregen resultaten mededeelen ¹⁾. In 1899 kwam dat tracé gereed. De Maatschappij verlangde, ook in haar eigen belang en met het oog op de exploratie der haar geconcessioneerde terreinen, ten spoedigste met den aanleg van den tramweg een aanvang te doen maken. Zij, die werkt met een betrekkelijk niet groot kapitaal van f 500.000, die voor exploratie bestemd zijn, trachtte dan ook al spoedig de voor den tramaanleg benoodigde gelden van elders te bekomen. Dit nu gaat bezwaarlijk. Bij de Nederlandsche kapitalisten bestaat nog geen vertrouwen genoeg in Surinaamsche ondernemingen om hen te nopen daarvoor aanzienlijke sommen beschikbaar te stellen. De ongunstige toestand van de geldmarkt was oorzaak dat buitenlandsche kapitalisten,

¹⁾ Het verslag wijst daarbij, p. 19, «op de inspanning, energie, en toewijding, welke daarbij van het personeel vereischt werden.» Zij die kennis maakten met Prof. K. Martin's «Bericht über eine Reise nach Niederländisch West-Indiën» (Leiden 1888), weten welke moeilijkheden het bodemonderzoek in een land als Suriname met zijne schier ondoordringbare oerwouden en geweldige tropische regenbuien aanbiedt. Zij kunnen zich dus eenig denkbeeld vormen van de bezwaren welke de door de Maatschappij Suriname uitgezonden onderzoekers hadden te overwinnen. Nu de toenemende goudontdekkingen in Suriname weder meer aan dat land de aandacht hebben doen schenken, scheen het niet te onpas te herinneren aan Prof. Martin's werk, dat ook om zijne vele literatuuropgaven een standaardwerk over onze West-Indische bezittingen mag heeten. Behalve veel over land en volk, zal men er speciaal over de geologische gesteldheid van Suriname veel wetenswaardigs in aantreffen. Hieronder komen wij op dat werk terug.

die aanvankelijk niet ongenegen schenen de voor den tram-aanleg benoodigde gelden bijeen te brengen, zich later terugtrokken. Daarom zou de Maatschappij Suriname gaarne zien, gelijk onlangs bij de behandeling der Begrooting voor Suriname in de beide Kamers der Staten-Generaal gebleken is, dat de Regeering rentegarantie wilde verleenen op het voor den spoorwegaanleg benoodigd kapitaal. De tramweg zou omstreeks 200 K.M. lang worden. De aanlegkosten zijn berekend op f 20.000 per K.M., dus totaal f 4 millioen. Om veilig te gaan, acht de Maatschappij het gewenscht een kapitaal van f 5 millioen voor den tramaanleg te bestemmen. Garandeert het Rijk daarop eene rente van 3 pCt. gedurende vijf jaren, dan zou, in het onwaarschijnlijk geval dat de garantie ten volle zou moeten worden betaald, het Rijk de Maatschappij tijdelijk met hoogstens f 750.000 in het geheel bijstaan.

Teneinde die garantie te verkrijgen, is de Maatschappij Suriname tot groote concessies bereid. Men weet dat haar vergund is eene landstreek van ruim drie millioen H. A. te exploreeren en in dat gebied een of meer terreinen, ter gezamenlijke oppervlakte van 500,000 H. A., te kiezen, die zij gedurende een bepaald aantal jaren, tot een maximum van 75, in erfpacht zou verkrijgen. Bovendien is zij gedurende 40 jaren vrijgesteld van de betaling van den cijns van 50 cents per H. A., die volgens koloniale verordening van domeingoed, in concessien uitgegeven, wordt geheven. Nu heeft de Maatschappij, die uit den verkoop van door haar geexploreeerde terreinen de middelen moet vinden om de kosten van verdere exploratie te dekken, zich bereid verklaard 10 pCt. van alle verkooppenningen aan het Rijk af te staan, en bovendien, zoo dit onvermijdelijk geacht wordt, jaarlijks 50 cent per H. A. van elk verkocht of in ontginning gebracht terrein in 's Lands kast te storten.

Deze bereidverklaring heeft er de Regeering tot nu toe niet toe kunnen leiden een wetsvoorstel tot het verleenen der verlangde rentegarantie bij de Volksvertegenwoordiging in te dienen. Verwijzende naar hetgeen ter zake verhandeld is in de gewisselde stukken tusschen de beide Kamers der Staten-Generaal en de Regeering betreffende de Begrooting van Suriname voor het jaar 1900, bepalen wij er ons toe uit de „Handelingen“, p. 217, iets over te nemen uit het op 2 Februari jl. door den

Minister van Koloniën in de Eerste Kamer gesprokene naar aanleiding van het ter zake opgemerkte door het lid der Kamer, Suriname's oud-Gouverneur van Asch van Wijck.

De Minister zeide ongeveer het volgende: Wat betreft den tram naar de Lawastreek, stel ik op den voorgrond, dat de hoofdrede waarom aan de Maatschappij Suriname zulke belangrijke concessies zijn in uitzicht gesteld, deze was, dat zij dien tram zou aanleggen. Voornamelijk om dien aanleg te verkrijgen, is mijn voorganger met die Maatschappij in onderhandeling getreden, hebben de Koloniale Staten en het Bestuur van Suriname de zaak in gunstige overweging genomen. Daarom voornamelijk hebben zij er niet tegen op gezien aan die Maatschappij zeer belangrijke voordeelen in uitzicht te stellen, wat betreft de gronden die zij in 'exploratie en exploitatie zou nemen. Wanneer het blijkt dat die voordeelen niet gering zijn en men nog bovendien rentegarantie verlangt, komt de zaak in een geheel ander aspect, want ieder begrijpt dat, wanneer de Regeering rentegarantie voor tramaanleg in Suriname wil geven, er liefhebbers genoeg voor zullen zijn. Het zou dan niet noodig zijn andere voordeelen daaraan te verbinden. De toezegging die de Maatschappij verkregen heeft, geeft haar geen vaste aanspraak op land- of mijnbouw-concessies. De Gouverneur heeft het recht die te verleenen. Volgens de verordeningen van 1896 en '99 namelijk kan hij ze verleenen. En ik meen dat hij het hoofddoel, dat men zich voorstelde, den tramaanleg, bij de toepassing dier verordeningen niet uit het oog zal verliezen.

Na deze rede van den Minister was het debat afgelopen en werd de begrooting zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Onzes inziens zou men, de juistheid van het gouvernementeel standpunt van den Minister erkennende, toch nog niet alle hoop op het verkrijgen der rentegarantie behoeven op te geven, wanneer afdoende blijkt dat zonder deze de voor den tramaanleg benodigde gelden inderdaad niet bijeen te brengen zijn. Daarover zou, d. o., nog nader onderhandeld kunnen worden. Waarom zou men het, bij wat toegeven aan beide zijden, ten slotte niet eens kunnen worden? Men moet aannemen dat beiden, en de Regeering hier en ginds, en de Maatschappij,

den meest spoedigen aanleg van den tramweg oprechtelijk wenschen; de eerste uit overtuiging dat die weg een zeer krachtig middel zal zijn om de kolonie tot ontwikkeling te brengen; de tweede uit overtuiging dat die weg volstrekt noodig is om de haar verleende concessie alle vruchten te doen dragen welke haar in uitzicht zijn gesteld en welke zij er van verwacht ¹⁾). Welnu. Hierboven zagen wij tot welke concessies de Maatschappij zich bereid verklaarde voor het geval dat de rentegarantie werd verleend. De heer van Asch van Wijk zeide o. a. op 2 Februari in de Eerste Kamer: Ik geloof dat ieder overtuigd zal zijn dat, wanneer van Staatswege de tram zou worden aangelegd of aan eene andere combinatie daarvoor steun zou worden verleend, dan eo ipso aan de Maatschappij Suriname zou moeten worden ontnomen de vrijstelling haar in uitzicht gesteld van de betaling van de retributie, die bij eene oppervlakte van 500,000 H. A. in het 5^e jaar en vervolgens f 250.000 's jaars zou bedragen. Maar ik meen dat de Regeering ten opzichte van de Maatschappij Suriname verder zou kunnen gaan en haar, terwijl men haar de voordeelige voorwaarde heeft gegeven om drie millioen H. A. te mogen exploreeren en eerst na 5 jaren te beslissen welke oppervlakte zij in exploitatie verlangt, bij aanleg van den tram door den Staat of een anderen concessionaris, een deel doen storten van de door haar te behalen voordeelen bij overdracht van een deel harer concessie, bv. 10 à 15 pCt., aangezien bij aanleg van den tram door anderen, het haar zooveel gemakkelijker zal vallen om gedeelten harer concessie aan anderen over te doen.

¹⁾ Tot die conclusie wordt ook gekomen in een brief uit Paramaribo, opgenomen in «Het Vaderland» van 18 Maart, 2e blad. Na melding te hebben gemaakt van een te Paramaribo loopend gerucht, «dat de Maatschappij «Suriname» er niet aan denkt zich verder met den tramaanleg bezig te houden», en gewezen te hebben op het ondenkbare dat zoo iets te veronderstellen zou zijn van de geachte mannen die aan het hoofd der onderneming staan, eindigt de correspondent met deze woorden: «Ik voor mij blijf echter goede hoop voeden dat de tram er komen zal, omdat het eigenbelang der Maatschappij dit vordert. Zonder een tram, zal 't haar niet mogelijk zijn de bezuiden het Granplacer gelegen terreinen te realiseeren of in exploitatie te brengen.»

Dat de Maatschappij zich tot zoodanige storting en tot meerdere concessies bereid verklaarde, werd reeds gezegd. Vindt de Regeering dat de Maatschappij in hare aanbiedingen niet ver genoeg gaat, dat is, dunkt ons, een punt waarover nader onderhaandeld zou kunnen worden. Hoofdzaak is dat de tramweg naar het Lawagebied, welke een belangrijk deel der kolonie zon doorkruisen en ontzaglijk veel tot hare ontwikkeling zou kunnen bijbrengen, in den kortst mogelijken tijd tot stand kome. Dat de Regeering er voor waakt dat daarbij aan den Staat geen overmatige lasten of risico's worden opgelegd, is begrijpelijk, plichtmatig zelfs. Maar, zoo zouden wij geneigd zijn te zeggen, men kan ook al te voorzichtig zijn.

Wij houden ons overtuigd dat het Bestuur der Maatschappij Suriname zoo oprecht verlangt den tramweg ten spoedigste te zien aangelegd, dat het bereid zal worden bevonden tot alle redelijke concessies, welke de Regeering van haar in het belang van dien aanleg zal meenen te moeten vragen.

Wij hopen dan ook dat, mochten inderdaad de voor den tramaanleg benoodigde geldmiddelen op geen andere wijze kunnen worden gevonden, een wetsontwerp tot het verleenen van rentegarantie voor de daarvoor op te nemen gelden de Volksvertegenwoordiging spoedig moge bereiken. Wordt dat ontwerp goed toegelicht en warm verdedigd, wij twijfelen er niet aan of het zal weldra als wet in het Staatsblad prijken, en Suriname zal spoedig den tramweg bezitten, die zoo krachtig tot zijne ontwikkeling zal kunnen bijdragen en aan welken zich weldra andere soortgelijke wegen, als voeders van de stanliju, zullen aansluiten.

Er is nog eene bijzondere reden, welke den spoedigen aanleg van den tramweg naar het binnenland van Suriname hoogst wenschelijk schijnt te maken. In het eerste jaarverslag der Maatschappij Suriname, vooral in het daaraan toegevoegd verslag betreffende het door den geoloog der Maatschappij ingesteld geologisch onderzoek, is meermalen, z. o. a. p. 60 en 67, sprake van het vinden van rijke ijzerertsen. In een later van het bestuur der Maatschappij uitgegaan stuk wordt gezegd: „De resultaten der exploratie overtroffen de verwachtingen... Onmetelijke oppervlakten vertoonden het prachtigste

ijzererts, dat schatten bij ontginning kan opleveren." ¹⁾ Daardoor wordt slechts bevestigd wat de helaas! te vroeg overleden geoloog Voltz, die eene halve eeuw geleden, 1853—1855, een deel van Suriname geologisch onderzocht, destijds constateerde en wat Prof. Martin, die zijn geologisch onderzoek in 1885 instelde, destijds getuigde. Martin, die in het tweede, meer bepaald aan het geologisch onderzoek gewijd gedeelte van zijn boven aangehaald werk: „Bericht über eine Reise nach Nied. West-Indiën“, aan de degelijke, nog te weinig bekende onderzoekingen van Voltz volkomen recht laat wedervaren, z. p. 142 e. v. en veel daarvan publiek maakt, wijst er bij herhaling op, p. 178 e. v., dat deze het aanwezen van ijzererts constateerde. En als een der resultaten zijner eigen onderzoekingen schrijft Martin op p. 193 het volgende: „Dass die eisenreichen Laterite, welche in Diabas- und Schiefergebiete Surinams vorkommen und hier eine so ausserordentlich grosse Verbreitung besitzen, zur Darstellung von Eisen benutzt werden können, ist mir nicht im mindesten zweifelhaft, und vielleicht ²⁾ sind sie berufen mit Eisenerzen der archaischen Formation eine noch wichtigere Rolle für die Entwicklung der Colonie zu spielen als das Gold. Die Sande der Savannen und der weit verbreitete Kaolin können für eine Glas- und Porzellan-Industrie verworthen werden.“

Die woorden, en op meerdere soortgelijke zou kunnen worden gewezen, bewijzen welke groote waarde geologische onderzoekingen als die van Voltz en Martin en anderen voor de industrie kunnen hebben ³⁾. Zij bewijzen speciaal welke grootsche toekomst voor de ijzerindustrie in Suriname mag worden verwacht nu de rijkdom aan ijzerertsen, waarover Voltz en Martin jaren geleden schreven, door de geologen der Maatschappij Suriname nader geconstateerd is geworden.

¹⁾ Daarop werd ook gewezen in een algemeene vergadering der Maatschappij, waarvan het verslag voorkomt in «Onze West» van 17 Januari jl.

²⁾ Wij spatieeren.

³⁾ Zij pleiten ook voor die, welke thans door Dr. H. van Cappelle zullen worden ingesteld. Zie daarover ook, behalve het bij de begrootingsdebatten medegedeelde, «Onze West» van 1899, nr. 72 en 87.

Voor de outginning echter dier ijzerertsen, om niet te spreken van andere in Suriname gevonden mineralen, zijn spoor- of tramwegen eene volstrekt onmisbare behoefte. Goud, dat in een klein volumen eene groote waarde vertegenwoordigt, kan nog bij de bestaande hoogst gebrekkige communicatie-middelen zonder al te groote kosten van uit het binnenland naar Paramaribo worden vervoerd, ofschoon deze volstrekt onvoldoende zullen blijken zoodra er sprake van zal zijn om machinerien naar het binnenland te vervoeren ter bewerking van goudertsen uit kwartsaders. Maar aan de bewerking, eenigszins in het groot, van ijzerertsen en dergelijke kan natuurlijk niet worden gedacht, zoolang niet de ertsen op min kostbare wijze naar eenige centrale werkplaatsen kunnen worden vervoerd. Kan dit vervoer niet te water plaats hebben dan zijn daarvoor al weder spoor- of tramwegen volstrekt noodig. Ergo, reden te meer om met dien tramaanleg spoed te maken daar anders die ijzerertsen niet benuttigd kunnen worden. Spoedige benutting daarvan is ook gewenscht om de enorme stijging der ijzerprijzen, op p. 72 van de Maart-aflevering van het Tijdschrift voor Nijverheid op 50 pCt. geschat.

In het al meermalen door ons besproken Westindisch blad „Onze West“ is telkens over de Maatschappij Suriname en over de goudindustrie in 't algemeen, alsmede, gelijk trouwens van zelf spreekt, over andere Surinaamsche aangelegenheden sprake.

In de nummers 33—37 van den loopenden jaargang komt eene uitvoerige bespreking voor van de brochure van den heer van Harencarspel, „Een nationaal belang.“ Die bespreking eindigt met eene philippica tegen het gouvernement over tekortkomingen ten opzichte der goudindustrie zoo fel als wij het van de redactie van Onze West niet gewoon zijn. De onderteekening van het slotartikel met de in Suriname natuurlijk wel bekende initialen J. E. M.¹⁾ doet dan ook zien dat die artikelen niet van de redactie van het blad afkomstig waren. Ons komt het voor dat J. E. M. wel wat overdrijft. Wij zullen niet beweren dat de Regeering in het belang der goudindustrie

¹⁾ Vermoedelijk die van het bekende lid der Koloniale Staten J. E. Muller. Z. o. in nr. 40 J. E. M.'s artikel over handel in gestolen goud.

alles deed wat in redelijkheid van haar mocht worden verwacht; maar te zeggen dat blijkt van „een volhardend streven van het Koloniaal Bestuur en de Regeering samen, om zoo weinig mogelijk zich aan de goudindustrie gelegen te laten, maar zooveel mogelijk van haar te trekken,“ schijnt wel wat heel kras en niet geheel overeenkomstig de feiten.

Onder de vele artikelen in „Onze West“, waarin van de Maatschappij Suriname sprake was, worde o. a. verwezen naar de nr. 63 ¹⁾ e. v. van 6 Mei 1899, waarin sprake is van eene

¹⁾ Jammer dat «Onze West» (en dit geldt ook «Soerja Soemirat» en tal van andere bladen hier en ginds) niet het voorbeeld volgen van het «Alg. Handelsblad», het «Weekblad van het Recht» en meerdere bladen, van onder een doorlopend nummer te verschijnen. Het ware toch eenvoudiger te kunnen volstaan met het citeeren van een nummer dan tevens jaar- en dagteekening te moeten vermelden. Bij «Onze West» ware zulks nog te meer gewenscht daar zijn jaargang niet met het kalenderjaar samenvalt maar met 1 October aanvangt. Zouden die bladen niet alsnog op het aannemen eener doorlopende nummering bedacht willen zijn?

Nu wij toch over zoo iets schrijven, veroorloven we ons nog een tweetal opmerkingen.

In 1896 verkregen we van den uitgever van «De Indische Gids» dat het jaartal op den rugtitel der deelen werd vermeld. Zouden de Uitgevers van het «Tijdschrift v. h. K. N. Aardrijkskundig Genootschap», van het «Tijdschrift der Ned. Maatschappij tot bevordering van Nijverheid», van het «Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië», van het «Tijdschrift van het Kon. Instituut voor de Taal-, L. en Vk. v. N.-I.», enz. enz., dat voorbeeld niet willen volgen? Het kost hun zeer weinig moeite en geeft den bezitters dier Tijdschriften gemak.

Meer echter hechten wij aan het volgende, waarop reeds bij herhaling werd gewezen, namelijk: het nog te dikwerf ontbreken van rugtitels bij boeken en brochures, dat het terugvinden van het eenmaal in de boekenkast geplaatste dikwerf zeer belemmert. Zoo verscheen, om slechts een enkel voorbeeld te noemen, in 1899 bij M. Nijhoff te 's Gravenhage: «Regeering en Staten-Generaal. Feiten en cijfers met toelichtingen door J. Boudewijuse», zonder rugtitel.

Onze vroegere opmerkingen te dezer zake werden meermalen met instemming opgenomen in het «Weekblad voor den Boekhandel». Moge dit ook nu het geval zijn en dan ook de daarin gegeven wenk worden opgevolgd om op brochures of afleveringen de rugtitels altijd te laten loopen van boven naar beneden en niet nu eens zus dan zoo, als bv. bij Noman's uitgave van het «Staatsblad van Ned.-Indië.»

met vernietiging bedreigde verordening betreffende den tramaanleg, naar andere waarin sprake is over goudverordeningen enz.

Wij treden daaromtrent thans niet in bijzonderheden, ook omdat veel van hetgeen „Onze West” en andere West-Iudische bladen mededeelen gewoonlijk spoedig in meerdere onzer dagbladen wordt overgenomen, dus hier bekendheid verkreeg. Slechts zij er op gewezen dat de rede, waarmede de Gouverneur op 9 Mei de nieuwe zitting der Koloniale Staten opende, wederom veel belangrijks over den toestand in de Kolonie bevatte; dat de begrooting wederom tot belangrijke, soms heftige debatten in de Koloniale Staten aanleiding gaf. Dit was vooral het geval (zie O. W. van 27 Mei en volg. nrs) bij het debat over de koelie-scholen, waarvoor, niettegenstaande het ten vorigen jare hieromtrent gebeurde, op nieuw een hooger bedrag op de begrooting was uitgetrokken. Daarover hadden in de Koloniale Staten heftige discussien plaats, (zie „Onze West” van 15 en 19 Juli, ¹⁾) zijnde het tevens bekend dat de Minister van Koloniën de door het Bestuur van Suriname voorgestelde verhooging van f 3000 van de begrooting schrapte. Herinnerende aan hetgeen wij vroeger ter zake in het midden brachten, ²⁾ zeggen wij nu slechts ons over die weglating te verheugen, aangezien de argumenten in de Koloniale Staten tegen die vermeerdering aangevoerd ons krachtiger voorkwamen dan die der voorstanders.

Deze en zoovele andere discussien in de Koloniale Staten gevoerd bewezen op nieuw met hoeveel warme belangstelling de Koloniale belangen steeds in dat college worden behandeld.

De redactie van „Onze West” staat ook steeds op de bres wanneer zij in andere bladen iets aantreft dat zij meent dat weersproken moet worden. In „The Argosy”, een in Demerara verschijnend, ook veel in Suriname gelezen blad, kwam een voor Nederland en onze koloniale autoriteiten hatelijk artikel voor, geïnspireerd door des schrijvers wrevel over het feit dat in den krijg in Zuid-Afrika de sympathien der Hollanders kennelijk meer zijn op de hand der Boeren dan op die der

¹⁾ Zie ook het stukje: «Uit den strijd om de koeliescholen» in «O. W.» van 29 Juli; in dat blad van 31 Mei e. v. den strijd tusschen «de Surinamer» en den Agent-Generaal.

²⁾ O. a. in «de Economist» van November 1898, p. 837.

Engelschen. „Onze West“, die voortdurend heel wat over dien oorlog publiceert, ontkent dat laatste volstrekt niet, maar doet goed het onjuiste en lasterlijke in het door „The Argosy“ opgenomen artikel uitkomen.

Den lezers van „Het Vaderland“ is het bekend, dat de heer van Balen voortgaat daarin stukken over Suriname te publiceeren. Ten vervolge op hetgeen daarover op p. 823 van „De Economist“ van November 1898 is gezegd, zij thans alleen gewezen op zijn artikelen in „Het Vaderland“ van 15 Juli en 13 Augustus 1899: „Naar Suriname“ en „Het exploiteeren van verlaten plantages“. De tegenspraak van den heer van Breem in dat blad van 7 November ¹⁾ gaf aanleiding tot van Balen's „Nogmaals de verlaten plantages“ in „Het Vad.“ van 12 en tot dat van den heer O. Ferral in dat blad van 13 Januari jl. In „Onze West“, nr. 95 van 26 Augustus jl. en in eenige volgende nummers wordt dat denkbeeld uitvoerig besproken en aangetoond dat er, om die verlaten plantages in exploitatie te brengen, heel wat meer noodig zou zijn dan de heer van Balen en zijne correspondenten zich aanvankelijk schenen voor te stellen. „Onze West“ van 20 September neemt dan ook met instemming uit „Het Vad.“ van 24 Aug. een nader stukje van den heer van Balen over, waarin wordt aangedrongen op het tot stand komen eener vereeniging voor de exploitatie van Suriname, die het publiek en hier en in de kolonie ter zake zou in- en voorlichten, zoodat tot geen exploitatieplan zou worden besloten alvorens het grondig was bestudeerd en van alle kanten bekeken.

Ook ons komt zoo iets raadzaam voor. Maar waarom zou de heer van Balen, alvorens op het in het leven roepen van alweder eene nieuwe vereeniging bedacht te zijn, zich ter zake niet wenden tot de „Vereeniging Suriname“? Met het bestaan dier Vereeniging is hij bekend, blijkens het warme woord dat hij in „het Vaderland“ van 26 Juni jl. aan haar wijdde. Acht deze dat het ingaan op zijn denkbeeld niet op haar weg ligt, waarom zou hij zich dan niet wenden tot de Vereeniging „Oost en West“, die zich (zie ook „Onze West“ van 23 December jl.) bepaald ook de belangen onzer West-Indische koloniën aantrekt?

¹⁾ Waarover zie „Onze West“ van 6 Dec. jl.

In verband tot hetgeen de heer van Baleu schreef over verlaten plantages, staat hetgeen Mr. Wesenhagen in de Vragen des Tijds van April 1899 schreef over het overgroote buiten cultuur zijnde deel van Suriname, dat hij trapsgewijze in exploitatie wenscht te zien gebracht. We moeten volstaan met naar dat artikel te verwijzen, tevens echter verwijzende naar de opmerkingen er over in „Onze West“ van 14 en 17 Juni jl. Alle hulde brengende aan Mr. W.'s goeden wil, meent de recensent te kunnen bewijzen dat W. de toestanden in Suriname nog te veel beoordeelt naar hetgeen hij er een twintigtal jaren geleden van zag en van de tegenwoordige toestanden kennelijk niet geheel op de hoogte is.

Begrijpelijkwijze was ook in den laatsten tijd in „Onze West“ weder menigmaal sprake van de voor Suriname zoo belangrijke immigratie-quaestie. In „Onze West“ van 6 Januari jl. komt het, door de redactie van aantekeningen voorzien, relaas voor van een onderhoud met den oud-Gouverneur van Asch van Wijck, waarbij o. a. van die quaestie sprake was. De heer v. A. v. W. achtte de Britsch-Indische immigratie van arbeidskrachten vooralsnog onmisbaar, doch meende tevens dat het belang der kolonie eischte daarvan zoo spoedig mogelijk onafhankelijk te worden. De aangewezen weg ter bereiking daarvan zou zijn: opheffing van de bezwaren, welke tot dusver Javanen-immigratie op uitgebreide schaal in den weg stonden en bevordering van alles wat gedaan zou kunnen worden om de Javanen te nopen na afloop hunner werkovereenkomsten als kleine landbouwers in de kolonie gevestigd te blijven.

Dat wij daarmee geheel instemmen, volgt uit hetgeen wij meermalen, o. a. in „de Economist van Maart en November 1898, p. 229 en 824, over dit onderwerp in het midden brachten. Eene op zich zelf zeer treurige reden zal er toe leiden dat van de immigratie van Javanen meer werk vordt gemaakt. Het voortdurend heerschen van de pest in Britsch-Indië heeft den aanvoer van koelies van daar tijdelijk doen staken. Tot de bezwaren, waarmee de aanvoer van Javanen te kampen had, behoorde dat, wanneer deze niet in genoegzamen getale waren aangevraagd om een schip rechtstreeks van Batavia naar Paramaribo te bevrachten, zij eerst naar Nederland en van hier naar Suriname werden vervoerd, hetgeen

hun overvoer langdurig en kostbaar maakte. Nu geen Britsch-Indische koelies konden worden verkregen, is de aanvraag om Javanen zoodanig vermeerderd, dat van directen aanvoer van Batavia sprake zou kunnen zijn. ¹⁾)

In overeenstemming met de Vereeniging Suriname blijven wij de overbrenging van Javaansche gezinnen, zoo mogelijk van geheele kampongs, ²⁾) zeer wenschelijk achten, in de meening dat Suriname daardoor op de geleidelijkste wijze eene goed geziinde, deugdelijke, gemakkelijk te leiden, blijvende arbeidersbevolking zou verkrijgen. Wel werd op p. 824 van den „Economist“ van November 1898 melding gemaakt van de mededeeling van den heer van Asch van Wijck, dat hij, hoe groot voorstander ook van de immigratie van Javanen, het voor Suriname zou betreuren zoo de aanvoer van de sterkere Britsch-Indische koelies ophield; maar daartegenover staan de verklaringen van planters, die met beiden, Britsch-Indiërs en Javanen, hadden gewerkt en de arbeid der laatsten niet minder

¹⁾) Zie in «Onze West» van 15 Juli ll. de mededeeling door den Agent-Generaal aan de Koloniale Staten gedaan. Zie ook zijne mededeeling in dat blad van 21 December 1898. Zie vooral in «Onze West» van 25 October 1899 zijne circulaire van 17 October over de aanwerving van Javaansche koelies. De schampere, onjuiste beschouwingen daarover van den «Javabode» worden in «Onze West» van 21 Februari jl. op afdoende wijze wederlegd.

²⁾) Dit wenscht ook «Het Vaderland.» Zie het goede stukje in dat blad van 27 Maart: «Britsche onderdanen in Suriname,» geschreven naar aanleiding van een Reuter-telegram betreffende eene vijandige stemming tusschen Engelschen en Hollanders in die kolonie. Wij zijn overtuigd dat spoedig blijken zal dat het telegram gruwelijk overdreef, om niet te zeggen eene geheel onjuiste voorstelling der zaak gaf. Vermoedelijk geldt het hier een mislukten en gestraften moordaanslag van een der Britsch-Indische gevangenen op een opzichter. Bij de voor den Engelschen trots onverdraaglijke antipathie, welke zijn beoorloging der Zuid-Afrikaansche Republieken in Suriname, evenals in schier de geheele wereld, heeft opgewekt, is hoogstwaarschijnlijk een feit van geen beteekenis tot eene gebeurtenis van gewicht opgeblazen. Maar wat hiervan ook zij, berichten als het nu besprokene, artikelen als dat van «The Argosy.» bewijzen, dunkt ons, op nieuw de wenschelijkheid dat wij ons zoo spoedig mogelijk los maken van den aanvoer van Britsch-Indische koelies, die Engelsche onderdanen blijven, en deze vervangen door Javanen.

achtten dan die der eersten. In „Onze West“ van 1 Juli 1899 heeft men ook kunnen lezen dat in het Voorloopig Verslag over de Begrooting ook is gezegd dat de Javanen, wat betreft den arbeid dien zij kunnen presteeren, gelijk gesteld kunnen worden met de Britsch-Indische immigranten. Maar wat hier van ook zij, om politieke redenen achten wij het van het hoogste belang dat Suriname, zoo mogelijk, onafhankelijk worde van den aanvoer van arbeidskrachten uit Engelsche bezittingen, en daarom hopen wij dat niets zal worden verzuimd wat den aanvoer van Javaansche immigranten zou kunnen bevorderen.

En daarom ook betreurden wij het in „Het Vaderland“ van 8 April, 2^e blad, de nadere mededeeling van den Agent-generaal van immigratie te moeten lezen, dat ook dit jaar de overvoer van Javaansche koelies alleen over Nederland zal kunnen plaats hebben.

Behalve van de immigratie-quaestie, was in „Onze West“ ook weder van het Vreemdelingen-vraagstuk sprake. Wat wij daarover op p. 822 van den Economist van November 1898 schreven, wordt in „Onze West“ van 4 Januari 1899, nr. 28, gedeeltelijk overgenomen om het te bestrijden. Wij betoogden o. a. dat de Minister van Koloniën o. i. terecht de eisch had gesteld dat vreemdelingen, die in Suriname concessien verlangden, aldaar of in Nederland gedomicilieerd moesten zijn. „Onze West“ daarentegen vreest dat 's Ministers eisch noodlottige gevolgen voor de ontwikkeling van Suriname kan hebben en juist de conflicten kan uitlokken, waarvoor de Regeering bevreesd schijnt. De redactie tracht dit een en ander dan nader te betoogen. Gaarne wordt op dat betoog de aandacht gevestigd en zelfs erkend dat de redactie argumenten van beteekenis voor hare meening aanvoert. Overtuigd heeft zij ons echter niet. Het schijnt echter onnoodig den strijd voortzetten, daar, gelijk gewoonlijk in zulke gevallen, ieder bij zijne meening blijft. Bovendien zou voortzetting der polemieek op dit oogenblik doelloos zijn, daar, zie „Onze West“ van 20 Mei 1899 en volgende dagen, na warmen strijd tusschen de Regeering en een deel der Koloniale Staten, zoowel in de goudverordening als in die betreffende de Maatschappij Suriname de bepaling is opgenomen dat concessionarissen in Suriname of in Nederland gedomicilieerd moeten zijn.

Op vele artikelen uit „Onze West“ zou nog kunnen worden gewezen ten bewijze dat de belangen der kolonie er steeds met warmte in worden bepleit. Genoeg is echter reeds weder gezegd om te doen zien dat de lezing van dat blad veel kan bijdragen tot de kennis der toestanden in Suriname.

Van een paar punten worde toch nog even melding gemaakt.

Het is bekend dat de hoog vereerde, in weldoen onvermoeide Koningin-Moeder de gelden in Oost en West bijeengebracht en aan Hare Majesteit aangeboden als een huldeblijk bij de nederlegging Harer functien als Regentes en Voogdes, door Haar voor weldadige doeleinden werden bestemd en aanmerkelijk verhoogd. De in de Oost bijeengebrachte f 65000 werden door Hare Majesteit verhoogd tot f 100000, die in de West van f 3400 tot f 5000 en wel, zoo leest men in „Onze West“ van 31 Mei 1899, „voor een liefdadig doel, dat de kolonie ten goede komt, en wel aan on- of min-vermogenden, afgescheiden van de godsdienstige gemeente waartoe zij behooren.“ Overeenkomstig Harer Majesteits wensch werden die gelden tusschen een achttal liefdadige instellingen verdeeld. F. 2000 daarvan werden bestemd voor de zoo nuttig werkende „Protestantsche Vereeniging tot verpleging van lepralijders.“ Hoezeer die vorstelijke gift door die vereeniging werd gewaardeerd, kan men lezen in haar Jaarverslag, Bijblad van „Onze West“ van 17 Februari jl.

Door Hare, bij de aftreding als Regentes op nieuw gebleken inderdaad vorstelijke milddadigheid, getuige in Nederland de schenking van het landgoed „Oranje Nassau's oord tot Sanatorium voor teringlijders, getuige in Oost en West de bestemming der als huldeblijk aan Haar bijeengebrachte gelden, heeft Koningin Emma zich nieuwe aanspraken verworven op de eerbiedige vereering der geheele natie, hier en in de tropen.

Een tweede punt, waaraan we nog enkele woorden wenschen te wijden, is dit. Op blz. 127 van den „Economist“ van Januari 1899 was sprake van de zeer belangrijke, in het „Tijdschr. v. h. K. N. Aardrijkskundig Genootschap“ verschenen verhandeling van Dr. H. D. Benjamins, „De grenzen van Nederl. Guiana.“ Schier gelijktijdig met onze Kroniek verscheen in het „Tijdschrift v. h. Aardrijksk. Gen.“ een nieuw Stukje van Dr. Benjamins: „Het Fransch-Braziliaansch Grensgeschild, in

verband met de grens van Nederlandsch Guiana." Daarin is sprake van een hem vroeger onbekend gebleven arbitrage-traktaat van April 1897 tusschen Frankrijk en Brazilië, waarbij de Zwitsersche Bondsregeering als scheidsrechter wordt aangewezen. Dr. B. toonde in zijn vorig artikel aan dat de grens van Ned. Guiana ook naar de zijde van het Tumuc-Humac gebergte, waar ook de grens tusschen de Braziliaansche en Fransche bezittingen zal moeten worden gezocht, niet vaststaat. Hij zegt nu: „Houdt Nederland zich buiten de zaak, dan zal het gevolg zijn, dat een deel van de grens van Suriname, waaromtrent nog twijfel bestaat, als vaststaande wordt aangenomen buiten medeweten of medewerking van de Nederlandsche Regeering. *Daarna* bezwaren te opperen zou zeker niet de kortste weg zijn om de zaak in het reine te brengen." Over die grensregeling was ook sprake bij de jongste behandeling der Staatsbegroting, speciaal van die voor Suriname. De Nederlandsche Regeering vindt, ook blijkens het antwoord dat de heer van Asch van Wijck op zijne opmerkingen ter zake van den Minister van Buitenlandsche Zaken ontving, blijkbaar nog geen termen zich nu reeds over de zaak warm te maken. In „Onze West" wordt meermalen, naar aanleiding der stukken van Dr. Benjamins en anderen, over die grensregeling gesproken. Zie o. a. de nrs. 38, 40, 42, 56 van den tweeden, de nrs. 14, 20 en 43 van den derden jaargang. In het nr. 20, van 6 Dec. 1899, wordt het artikel van Dr. Benjamins uit het „Handelsblad" van 7 November overgenomen en worden daaraan eenige beschouwingen vastgeknoot. Dr. B., na er op nieuw op gewezen te hebben dat Suriname's grenzen niet slechts ten zuiden, maar ook ten oosten en ten westen nadere regeling eischen, eindigt met een: „Caveant Consules." Ook ons komt het voor dat hij terecht zegt „dat er reden genoeg voor onze Regeering bestaat om een oog in het zeil te houden en te waken dat wij niet als „quantité négligeable" behandeld worden." Hoe meer schatten in het binnenland van Suriname, vooral in de grensstreken, zullen worden ontdekt, hoe eerder anderen daarop ook zullen azen. Het schijnt dus inderdaad wenschelijk dat, ook al moet dat onderzoek tijd en moeite en geld kosten, tijdig worde vastgesteld wat al, wat niet tot ons grondgebied behoort.

Daarop wordt ook aangedrongen in het zeer lezenswaardig artikel, dat de bekende schrijver over volkenrechtelijke vraagstukken, die voortdurend „het Vaderland“ en andere bladen met zijne belangrijke stukken verrijkt, Mr. J. B. Breukelman onlangs aan het onderwerp wijdde. In zijn in de dezer dagen verschenen aflevering van het „Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap“ opgenomen artikel: „De beslissing van het Britsch-Venezuelaansch grensgeschil,“ bespreekt hij niet slechts de beslissing van 4 October 11. in dat geschil, maar ook p. 63, evenals Dr. Benjamins het deed, het tusschen Frankrijk en Brazilië gesloten arbitrage-tractaat van 10 April 1897. Hij wijst er daarbij op, 1° p. 62, dat de arbitrale uitspraak in het eerste geschil „praejudicieert de bepaling der grenslijn tusschen Nederlandsch-Guyana en Britsch-Guyana,“ 2°, p. 64, dat de bewoordingen van het Fransch-Braziliaansch arbitrage-tractaat het mogelijk maken dat buiten onze medewerking door den arbiter eene beslissing worde genomen omtrent de grensscheiding tusschen Fransch- en Nederlandsch-Guyana. Hij zegt vervolgens: „Zeker bestaat er dus reden voor onze regeering om een oog in het zeil te houden en te trachten een herhaling van een dergelijke beslissing te voorkomen, waarbij op eventueel latere grensregelingen te onzen opzichte wordt vooruitgelopen.“ Ten slotte herinnert hij aan het tusschen de Tweede Kamer en den Minister van Koloniën ter zake verhandelde, ten blijke „dat de aandacht der regeering op dit punt gevestigd blijft.“

Moge Mr. Breukelman's helder betoog, gevoegd bij dat van Dr. Benjamins en anderen, er toe bijdragen om de regeering te doen inzien, niet slechts dat de zaak aandacht verdient, maar dat de regeling der Surinaamsche grensquaesties urgent is en met den dag urgenter wordt.

Het geldt moeilijke, lastige, ingewikkelde quaesties. Maar de bekwame mannen, die aan het hoofd onzer Departementen van Koloniën en Buitenlandsche Zaken staan, zouden, naar onzen bescheiden meening, er eene eer in moeten stellen krachtige pogingen aan te wenden om die quaesties tot oplossing te brengen. Mogelijk dat de omstandigheid dat, gelijk „Het Vaderland“ van 6 April mededeelt, de Braziliaansche Regeering protest heeft aangeteekend tegen de scheidsrechtelijke

uitspraak in zake het grensgeschil tusschen Venezuela en Engeland, voor onze Regeering eene aanleiding zal zijn om de zaak nader ter hand te nemen.

Tot de gelukkige verschijnselen van den jongsten tijd behoort o. i. dit, dat er meer en meer „intercourse,” meer en meer wisseling van personen, belangen, denkbeelden tusschen „Onze Oost” en „Onze West” plaats heeft. Wel is tot nu toe de Oost meer degeen die afstond, de West meer degeen die ontving; maar toch ontstaat zoodoende, het is althans te hopen, meer sympathie, meer belangstelling, meer kennis van elkaars behoeften. Uit onze Oost kwamen o. a. naar de West: de Ingenieur Havelaar om er publieke werken te ontwerpen en aan te leggen; Dr. Wigman om er den Cultuurtuin in te richten en te beheeren; de ingenieurs Grinvis Plaat en Strengnaerts (zie hierboven) om voor de Maatschappij „Suriname” een Tramwegtracé op te maken. In de behoefte van Suriname aan arbeidskrachten wordt, hoewel vooralsnog voor een te gering gedeelte, voorzien door de overkomst van Javaansche koelies. Te wenschen is gewis dat de zeer groote meerderheid van dezen voor goed in Suriname blijven. Doch zij die na ommekomst van hun contractstijd met een meer of minder aanzienlijk bedrag aan bespaarde gelden naar Java terugkeerden, kunnen aan hunne landgenooten mededeelen dat zij het in „De West” goed hadden. Dat men in Oost en West kennis neemt van hetgeen in beide landen over elkaar wordt geschreven blijkt niet slechts uit de bovenvermelde polemiek tusschen „de Javabode” en „Onze West,” doch ook o. a. uit de omstandigheid, dat bladen als Soerja Soemirat” en „Onze West” meermalen artikelen van elkaar overnemen, niet om elkaar te bestrijden, maar op een of ander meer of minder belangrijk onderwerp de aandacht te vestigen.

Dit een en ander nu achten wij een gelukkig verschijnsel. Want al bestaat er een zeer aanmerkelijk verschil tusschen „Onze Oost” en „Onze West,” toch zijn beiden deelen van den Nederlandschen Staat, en hoe beter die deelen elkaar leeren kennen en waardeeren, hoe meer dit aan het geheel ten goede zal komen.

Dat in Nederland de belangstelling in „Onze West” in de

laatste jaren is toegenomen, blijkt o. i. wel uit de omstandigheid dat, behalve dat meerdere onzer tijdschriften nu en dan stukken over West-Indië opnemen, meerdere onzer dagbladen dikwerf heel wat uit West-Indische bladen overnemen en stukken over West-Indische belangen of correspondentie-artikelen van daar plaatsen. Het blijkt ook uit de omstandigheid dat, al mocht, gelijk boven is gezegd, de Maatschappij «Suriname» er nog niet in zijn geslaagd in Nederland de voor den tram-aanleg benoodigde gelden te vinden, hier te lande toch voor haar en andere exploratie- en exploitatie-maatschappijen in Suriname heel wat gelden zijn beschikbaar gesteld. Die belangstelling bleek echter niet groot genoeg om een blaadje als «De West» dat, in het vorig jaar alhier opgericht, kennis omtrent West-Indië trachtte te verspreiden, en welks verschijning in «Onze West» warm was toegejuicht, in het leven te houden. In den aanvang van dit jaar hield het op te verschijnen. Daar staat echter tegenover dat de in het vorig jaar opgerichte en ijverig werkzaam zijnde vereeniging «Oost en West» (waarop wij in onze eerstvolgende Koloniale Kroniek hopen terug te komen en waarover, zie ook «Onze West» van 23 December ll.) zich zeer bepaald ook de belangen van West-Indië aantrekt, o a. speciaal ook wat de bevordering der kunstnijverheid betreft. De West-Indische Tentoonstelling te Haarlem, waarvan sprake was in den jongsten November-Economist, en de Afdeeling West-Indië van het zoo belangrijk Koloniaal musum, leerden daaromtrent reeds veel, evenals de in 1898 alhier gehouden Tentoonstelling van Vrouwenarbeid. Maar eene vereeniging als «Oost en West» kan daaromtrent veel licht verspreiden, vooral zoo zij krachtig ter zijde wordt gestaan door in onze West-Indische bezittingen op te richten afdeelingen niet alleen in Suriname, maar ook in het gouvernement Curacao.

In het bovenstaande was meer bepaaldelijk hoofdzakelijk sprake van Suriname. Maar nu toch ook Curaçao werd vermeld, zij de opmerking vergund, dat het wel eenigszins schijnt dat op dat eiland een meer wakker wetenschappelijk leven heerscht dan in de grootere kolonie met hare zooveel talrijker Europeesche bevolking. Op blz. 233 van den «Economist» van Maart 1898

werd melding gemaakt van het in 1896 tot stand komen van het „Historisch, taal- land en volkenkundig Genootschap” op Curaçao en van zijn eerste Jaarverslag. Thans worde verwezen naar Mr. A. Telting's, in den „Nederlandschen Spectator” van 17 Maart jl. opgenomen overzicht van het onlangs verschenen derde Jaarverslag, dat gezegd wordt weder veel belangrijks te bevatten.

Voorzoover ons bekend, verschijnt er in of over Suriname niets dat daarmede te vergelijken is. Menig in den laatsten tijd over Suriname verschenen stuk bewijst echter dat over dat land, ook op taal-, land- en volkenkundig gebied, heel wat te zeggen zou zijn. Nu de belangstelling in onze West onmiskenbaar is toegenomen, verdient misschien, hier en ginds, de vraag ernstige overweging of de tijd niet gekomen is weder een tijdschrift in het leven te roepen van meer of min gelijke strekking als dat getiteld: „West-Indië, Bijdragen tot bevordering van de kennis der Nederlandsche West-Indische koloniën,” dat ongeveer eene halve eeuw geleden gedurende eenigen tijd verscheen. Het zou genootschappen als het Curaçaosche niet overbodig maken, integendeel zijne leden prikkelen tot het instellen van nieuwe onderzoekingen en tot het spoediger publiceeren daarvan dan uit den aard der zaak in een jaarverslag kan plaats hebben. Het zou een recueil kunnen worden van tal van stukken, nu in brochures of dagbladen uitgegeven, waarvan veel spoedig moeilijk terug te vinden is. Goed gereedigeerd, zou het krachtig kunnen medewerken om kennis van en belangstelling in Onze West te verspreiden.

Zoolang dergelijk tijdschrift niet verschijnt, is het te hopen dat tijdschriften als dat van het Aardrijkskundig Genootschap en dergelijke en weekbladen als de Indische Mercur en andere zullen voortgaan nu en dan stukken over Ned. West-Indië op te nemen.

J. K. W. QUARLES VAN UFFORD.